

ORVOSBIOLÓGIAI ETIKA

TANULÁSI EREDMÉNY ALAPÚ TANTÁRGY TEMATIKA

Képzés neve:

Tantárgy címe: Orvosbiológiai etika – AOKDI-ALA-05

Tantárgy típusa:

Tanév és félév: tavaszi félév

Tantárgyfelelős: Dr. habil. Kelemen Oguz Ph.D. – intézetvezető egyetemi docens, pszichiáter

Intézeti felelős: Dr. Tari Gergely Ph.D. – egyetemi adjunktus

Magatartástudományi Intézet (6722 Szeged, Mars tér 20.)

e-mail: tari.gergely.robert@med.u-szeged.hu

Tanóra típusa: előadás

Heti óraszám: 7x2 óra

Kreditérték: 3

Értékelés: beszámoló (5)

Előfeltétel: -

Tantárgy célja:

- Az orvosbiológiai etika gyakorlat célja a nemzetközi és hazai szakmaetikai normák, törvények és jogszabályok átfogó ismertetése. A kurzus az elméleti alapok átadása mellett a természettudományos kutatásokban résztvevő kutatók attitűdjének formálását, vitakultúrájának fejlesztését is elősegíti. A bioetika alapértékei mellett az etikai érzékenyítés centrumában az emberi méltóság eszménye és az egyén szabad önrendelkezése áll. A kurzus a vitakészség és az erkölcsi érvelés fejlesztésével összességében olyan szakemberek képzését támogatja, akik az egyes bioetikai problémák felismerésére, precíz rekonstrukciójára és kompetenciájuknak megfelelően a dilemmák megoldására lesznek képesek.

Kimeneti követelmények:

Tudás

- Mélységében ismeri a biomedicinális etika alapelveit (Ne árts, Jótékonyág, Igazságosság, Autonómia tisztelete)
- Összefüggéseiben ismeri az emberen végzett tudományos kutatásokat szabályozó hazai és nemzetközi kutatás-etikai normákat.
- Általánosságban ismeri az állatkísérleteket szabályozó hazai és nemzetközi kutatás-etikai normákat.
- Összefüggéseiben ismeri a betegek jogairól szóló 1997. évi CLIV Egészségügyi törvény betegjogait és a 23/2002. (V.9.) EüM rendelet főbb tartalmi elemeit.

Képesség

- Felismeri az orvosbiológiai kutatások tárgyköréhez tartozó etikai dilemmákat.
- Az erkölcsi érvelés alapszabályainak megfelelően önállóan is képes kritikát megfogalmazni az orvosbiológiai kutatások tárgyköréhez tartozó etikai problémákról.
- Az emberen végzett tudományos kutatások megtervezésekor alkalmazza a kutatás-etikai standardokat.
- A kísérletben felhasznált állatok ártalomcsökkentésének érdekében a kísérlet megtervezéséhez és kivitelezéséhez felhasználja a hazai és nemzetközi kutatás-etikai normákat.

- Kompetenciájának megfelelően az ellátottakkal/betegekkel/ klinikai vizsgálatba bevont személyekkel a törvényi feltételekhez igazodva interakcióba lép (pl. a kutatás tartalmi elemeiről tájékoztat).

Attitűd

- Bioetikai dilemma felismerésekor kollégáival, vitapartnerével asszertív.
- Törekszik az etikai problémák pontos és tárgyyszerű rekonstrukciójára, tartózkodva a tipikus erkölcsi érvelési hibáktól (pl. *ad hominem* érvelés).
- Egyéni munkavégzéskor, valamint másokkal együttműködve is minden körülmények között tiszteletben tartja az emberi méltóság alapértékét.
- Magára nézve kötelezőnek tartja a 3R elvrendszerében (helyettesítés, csökkentés és tökéletesítés) megfogalmazott követelményeket.
- Munkájának vezérelveként tekint az emberi élet tiszteletére és védelmére.
- Elkötelezett az autonómia tiszteletének elve iránt.

Autonómia – Felelősség

- Szakterületéhez kapcsolódó etikai dilemmák feloldására szakfelügyelet mellett alkalmas.
- Felelős a kompetenciáját meghaladó szakmaetikai problémákat vezetői irányba továbbítani.
- Kutatástervezéshez és engedélyeztetéshez autonóm módon felhasználja az elsajátított kutatás-etikai normákat.
- Állatkísérletes engedély írásakor, amennyiben jogosult állatkísérletek végzésére, úgy ennek gyakorlása közben is megfelel a szakmaetikai elvárásoknak.
- Önálló és csoportos munkavégzés alkalmával egyaránt betartja a kutatásra/vizsgálatra vonatkozó törvényeket és jogszabályokat.

Témakörök:

1. Bevezetés a bioetikába
2. Az emberen végzett kutatások és klinikai vizsgálatok etika alapjai
  - a) Nemzetközi etikai normatívák megismerése
    - i. Nürnbergi Kódex
    - ii. Oviedói Egyezmény
    - iii. Helsinki Deklaráció
  - b) Hazai etikai normatívák és jogszabályok megismerése
    - i. Magyar Orvosi Kamara – Etikai Kódex
    - ii. 1997. évi CLIV Egészségügyi Törvény
    - iii. 23/2002. (V.9.) EüM rendelet az emberen végzett orvostudományi kutatásokról
3. Az állatokon végzett kutatások etikai kérdései
  - a) Nemzetközi szakmaetikai elvárások áttekintése
    - i. 3R-elv (helyettesítés, csökkentés, tökéletesítés)
  - b) Hazai etikai normatívák és jogszabályok megismerése
    - i. Állatkísérletes engedélyek tervezésének, engedélyeztetésének kérdései (MÁB, TUKEB, NÉBIH)
    - ii. 40/2013 (II.14) Korm. rendelet az állatkísérletekről
  - c) Az állatvédelmi mozgalmak etikatörténeti áttekintése
    - i. Tom Regan és Peter Singer téziseinek rekonstrukciója
4. Reprodukzív medicina az emberen végzett tudományos kutatások tükrében
  - a) In vivo és In vitro kutatások etikai kérdései
  - b) A „designer baby”, mint etikai probléma értelmezése
5. A genetikai etika főbb kérdései
  - a) CRISPR-Cas9 – a technika lehetőségei és korlátai
  - b) (1) He Jiankui munkásságának; és (2) a koronavírus vakcinák fejlesztésének értékelése a kutatás-etikai normák fényében
6. Kutatás-etikai alapelvek a gyakorlatban I. (workshop)
7. Kutatás-etikai alapelvek a gyakorlatban II. (workshop)

Módszerek:

- Önálló és csoportos feladatok megoldása.

- Értékelési gyakorlatok szóban és írásban.

A tárgy teljesítésének feltételei, vizsga követelményei:

- Az összes foglalkozáson megjelent és aktívan részt vevő hallgatók számára megajánlott jegyet adunk. Ennek alapját az első foglalkozás alkalmával bemutatott kurzusértékelési gyakorlat szolgálja. (MS Forms űrlapok megadott időpontra való kitöltése!)
- A foglalkozásokról távolmaradó hallgatók számára az előadás témaköreire épülő írásbeli vizsga útján teljesíthető a kurzus.

Értékelés:

- kollokvium, vagy gyakorlati jegy az előadáson való részvétel alapján

Kötelező irodalom:

- Dr. Kovács József: A modern orvosi etika alapjai. Medicina, Budapest, 2006.
- Gupta R, Morain SR: Ethical allocation of future COVID-19 vaccines. *Journal of Medical Ethics* Published Online First: 17 December 2020. doi: 10.1136/medethics-2020-106850
- Gruen, Lori, "The Moral Status of Animals", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2017 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/fall2017/entries/moral-animal/>>.
- Krimsky, S. Ten ways in which He Jiankui violated ethics. *Nat Biotechnol* 37, 19–20 (2019). <https://doi.org/10.1038/nbt.4337>

Ajánlott irodalom:

- Sinaci, M., Sorgner, S.F. (szerk.): *Ethics of Emerging Biotechnologies. From Educating the Young to Engineering Posthumans*. Trivent Publishing, Budapest, 2018.

